

**Kultura ludowa źródłem działań artystycznych,
badawczych i naukowych**

PRACE
NAUKOWE

UNIWERSYTETU
ŚLĄSKIEGO
W KATOWICACH

NR 3395

**Kultura ludowa
źródłem działań
artystycznych,
badawczych
i naukowych**

pod redakcją
Magdaleny Szyndler

Redaktor serii: Muzyka
Krystyna Turek
Recenzent
Alojzy Kopoczek

Spis treści

Wprowadzenie (Magdalena Szyndler)	7
---	---

Część I

Folklor w literaturze i edukacji

ZBIGNIEW JERZY PRZEREMBSKI Między <i>status quaestionis</i> a <i>licentia poetica</i> – obraz muzyki tradycyjnej w polskiej literaturze pięknej	15
ANNA PILISZEWSKA Meliczność i rytmizacja – Bolesław Leśmian wobec archetypu słowiańskiej kultury ludowej	43
HUBERT MIŚKA Wykorzystanie pieśni ludowej w nauczaniu muzyki na przykładzie działalności pedagogicznej Karola Hławiczki	55
EWA BOGDANOWICZ Rola tańca ludowego w muzycznej edukacji przedszkolnej	67
ANNA WALUGA Muzyka ludowa a program <i>muzyki</i>	79
KRZYSZTOF UŚCIEŁOWSKI Piosenka ludowa w przedmiocie muzyka w klasach IV–VI szkoły podstawowej Badania własne w województwie podkarpackim	95
GRAŻYNA LEŚNICZAK Folklor w kształceniu muzycznym słuchaczy Kolegium Nauczycielskiego w Bytomiu	115

Część II

Sztuki plastyczne i multimedia – inspiracje

MAŁGORZATA SKAŁUBA-KRENTOWICZ Przywrócić właściwe proporcje	127
--	-----

EWA CUDZICH, KATARZYNA SZYSZKA	
Twórczość plastyczna Jana Wałacha jako źródło badań antropologicznych i etnomuzykologicznych	141

Część III

Folklor, folkloryzm, folk – interpretacje

BOGUMIŁA MIKA	
Elementy podhalańskie i kurpiowskie w wybranych kompozycjach polskich XX wieku	161
JOANNA GLENC	
Tradycja gromadzenia materiałów folklorystycznych na Śląsku. Historia zbieractwa pieśni ludowych regionu pszczyńskiego w zarysie	185
JADWIGA SIKORA	
XX-lecie Międzynarodowego Przeglądu Zespołów Regionalnych „Złoty Kłos” w Zebrzydowicach	193
DANUTA ZOŃ-CIUK	
Inspiracje folklorem w twórczości Jana Gawłasa – charakterystyka wybranych utworów	205
GRZEGORZ NIEMCZUK	
Wybrane mazurki Fryderyka Chopina, Manuela de Falli oraz Aleksandra Scriabina jako przykład inspiracji muzyką ludową w kreowaniu arcydzieł literatury fortepianowej. Autorefleksja	227
ZOFIA KOMUSZYNA	
Mazurek w polskich opracowaniach jazzowych	233
BRYGIDA SORDYL	
Od folkloru do folku, czyli tradycje, inspiracje i przeobrażenia na przykładzie muzyki ludowej Beskidu Żywieckiego	245
MAGDALENA SZYNDLER	
<i>Barwy Ziemi – Głosy Natury</i> – powrót do korzeni czy „tylko” inspiracja?	253
Noty o autorach	263

Wprowadzenie

Termin *folklor* po raz pierwszy został sprecyzowany i dookreślony, jak wiadomo, prawie dwieście lat temu przez Williama Johna Thomsa (1803–1885)¹. Dla autora listu do redakcji „Athenaeum” proponowany termin miał być substytutem takich sformułowań, jak *starożytności ludowe* czy *literatura ludowa* i dotyczył tradycyjnej kultury chłopskiej w Europie². We współczesności jego znaczenie zmieniło się, jest inaczej interpretowany i dzięki temu ewoluuje w kierunku *folkloryzmu* i *folku*.

Według wielu współczesnych badaczy tradycyjny, autentyczny folklor jest właściwie *zamkniętą kartą*³. Niektóre jego gatunki są jeszcze żywe, a inne można obserwować jako celowo podtrzymywane. Zatem właśnie dzięki *folkloryzmowi* zjawisko *folkloru* można analizować w postaci współczesnej, o czym pisał już w latach 70. XX wieku Józef Burszta⁴. Z kolei określenie *folk* funkcjonuje w wielu sytuacjach i środowiskach, ale ujednolicając – służy opisywaniu wszelkich zjawisk, które w mniejszym lub większym stopniu czerpią z folkloru (media, literatura popularna, imprezy, zespoły). Jak w przypadku terminologii związanej z folklorem, tak i tutaj trudno o jednolitą definicję⁵.

¹ W.J. THOMS: *Folklor*. „Literatura Ludowa” 1975, nr 6, s. 37–39.

² J. BOBROWSKA: *Polska folklorystyka muzyczna. Dzieje zbiorów i badań oraz charakterystyka cech stylistycznych polskiej muzyki ludowej*. Katowice 2000, s. 18–19.

³ *Ibidem*, s. 20.

⁴ J. BURSZTA: *Kultura ludowa – kultura narodowa. Szkice i rozprawy*. Warszawa 1974, s. 309; J. BURSZTA: *Folklorizm w Polsce*. W: *Folklor w życiu współczesnym* (materiały z ogólnopolskiej sesji naukowej w Poznaniu 1969). Poznań 1970, s. 9–29. Termin ten został wprowadzony przez niemieckich uczonych po raz pierwszy – patrz: V. NEWALL: *The Adaptation of Folklore and Tradition (Folklorismus)*. „Folklore”. T. 98, no 2, 1987, s. 131–151; H. MOSER: *Vom Folklorismus in unserer Zeit*. „Zeitschrift für Volkskunde” nr 58, 1962, s. 177–209.

⁵ E. WRÓBEL wymienia również takie określenia, jak: *Living tradition*, *Contemporary folk music*, *World music* czy *muzyka etniczna* – patrz: E. WRÓBEL: *Imiona folku*. W: *Encyklopedia polskiego fol-*

Od czasów Thomsa powstało wiele definicji folkloru, jednakże można było w nich zauważyć pewne tendencje o profilu literaturoznawczym czy etnograficznym. Pierwsza z wymienionych dookreślała gatunki z zakresu literatury ludowej, tj. baśnie, podania, legendy, pieśni, ballady, przysłowia, zagadki itp. (szkoła fińska z przełomu XIX i XX wieku, tj. Julius Krohn i jego syn Kaarle, czy szkoła rosyjska, m.in. Jurij Sokołow). Z kolei druga rozszerzała pojęcie folkloru do *muzyki, tańca, zwyczajów, obrzędów i wiedzy ludowej*⁶. W Polsce Julian Krzyżanowski dosyć szeroko potraktował ten termin, pisząc o elementach, jakie zawiera *folklor*, a są to: „zjawiska z dziedziny wierzeń demonologicznych, meteorologicznych, medycznych, zawodowych i wszelkich innych, wreszcie zjawiska z dziedziny kultury artystycznej, muzyczno-słownej, z grubsza odpowiadającej pojęciu literatury ustnej”⁷.

Zatem pojęcie *folkloru i kultury ludowej* jest bardzo szerokie i trudne do sprecyzowania (zależne jest m.in. od uwarunkowań historycznych, kulturowych, od przedmiotu badań i zainteresowań danej szkoły badawczej, dotyczy to takich dyscyplin, jak językoznawstwo, antropologia, etnomuzykologia, etnologia, etnolingwistyka, kulturoznawstwo czy sztuki plastyczne, multimedia). Obecnie można zauważyć wiele przejawów zainteresowania folklorem zarówno w ramach sztuki muzycznej (*muzyka folkowa* i jej pochodne, stylizacje, inspiracje), jak i w ramach sztuk plastycznych (również w multimediami – m.in. gry komputerowe, *etno design*). Istnieje duża dowolność w inspiracjach związanych z kulturą ludową (wielkość, stylizacje czy cytaty). Kultura ludowa i jej wiele płaszczyzn dostarczają nam ogromnego bogactwa materiałowego, interesującego zarówno dla muzykologów, antropologów, kulturoznawców, artystów, jak i badaczy zorientowanych folklorystycznie. Tutaj nie można zapominać o świadomości twórców i tych, którzy czerpią *ze źródła*. Ważna jest wnikliwa znajomość elementów folkloru, dogłębne jego poznanie, dopiero wtedy jest możliwe jego mądre przekształcanie (takie postępowanie pozwoli zachować jego ważne elementy).

Nie można pominąć również edukacyjnej roli folkloru. Jak pisała Helena Danel-Bobrzyk: „W poszukiwaniu nowych idei, poszerzaniu horyzontów nie wol-

ku, Ossower – http://www.gadki.lublin.pl/encyklopedia/artykuly/imiona_folku.html [dostęp: 16.05.2012]; E. WRÓBEL: *Folklor a muzyka środowisk młodzieżowych w Polsce lat dziewięćdziesiątych*. „Muzyka” 2001, nr 3, s. 33–34; A. CZEKANOWSKA: *Pierwszy i drugi byt folkloru*. W: *Encyklopedia polskiego folklu* – http://www.gadki.lublin.pl/encyklopedia/artykuly/pierwszy_i_drugi_byt_folkloru.html [dostęp: 3.01.2013].

⁶ J. BOBROWSKA: *Polska folklorystyka muzyczna...*, s. 18–19; również: M. WALIŃSKI: *Folklor i folklorystyka. Uwagi na marginesie definicji*. „Literatura Ludowa” 1977, nr 4/5, s. 9.

⁷ *Słownik folkloru polskiego*. Red. J. KRZYŻANOWSKI. Warszawa 1965, s. 104–106.

no nam zapominać o potrzebie zachowania ciągłości tradycji, o kształtowaniu świadomości grupowej i przynależności do narodu i jego »małych ojczyzn«⁸.

Niniejsza praca zbiorowa pt. *Kultura ludowa źródłem działań artystycznych, badawczych i naukowych* jest odpowiedzią autorów poszczególnych rozpraw na pytanie: **jakie są źródła folkloru, czym jest kultura ludowa dzisiaj, jak ewoluuje i jakie są jej powiązania z innymi dyscyplinami?** Stąd też pozycja ta została podzielona na trzy części, gdzie folklor przedstawiono w postaci źródłowej (odwołania do literatury polskiej) i jako materiał wykorzystywany w szeroko rozumianej edukacji, a ponadto w sztukach plastycznych i multimediami oraz w interpretacjach profesjonalnej kultury muzycznej oraz inspiracjach dla obszernej grupy zjawisk folkloryzmu i nurtu folkowego (hybrydy).

Część pierwszą zatytułowaną *Folklor w literaturze i edukacji* rozpoczyna tekst **Zbigniewa Jerzego Przerembskiego**, w którym to autor szczegółowo przedstawia swoje badania nad tekstami pochodzącymi z literatury polskiej (od czasów średniowiecznych). Ich analiza dotyczy zabytków związanych z kulturą ludową, a szczególnie z informacjami na temat muzyki ludowej (pieśni, instrumentarium itp.). Z kolei **Anna Piliszewska** prezentuje dociekliwe badania nad twórczością Bolesława Leśmiana w kontekście związków z kulturą ludową (m.in. język, meliczność, rytmika fraz itp.). Natomiast tekst **Huberta Miśki** zapoczątkowuje tematykę związaną z rolą folkloru (szczególnie muzycznego) w edukacji. Autor przedstawia w nim postać cieszyńskiego folklorysty, kompozytora, muzykologa, nauczyciela – **Karola Hławiczki** i jego bogatą działalność na rzecz upowszechniania materiału folklorystycznego w edukacji (śpiewniki, podręczniki, badania nad pieśnią ludową itp.). Artykuł **Ewy Bogdanowicz** porusza szczególnie ważne kwestie związane z edukacją muzyczną dziecka w wieku przedszkolnym. Autorka podkreśla rolę sztuki w nauczaniu – szczególnie poprzez muzykę i taniec (w kontekście Nowego Wychowania – inspiracje folklorystyczne itp.). Ważność tej tematyki zauważa również **Anna Waluga**, która w swoim tekście ukazuje autorskie programy do nauczania muzyki w edukacji wczesnoszkolnej. Oparte o źródła ludowe, stają się doskonałym materiałem edukacyjnym zarówno na płaszczyźnie muzycznej, jak i ludowo-regionalnej. Z kolei **Krzysztof Uściłowski** przedstawił bardzo ciekawe wyniki badań własnych związanych z preferencjami muzycznymi (w tym ludowymi) dzieci i młodzieży z wybranych placówek szkolnych województwa podkarpackiego. Tę część kończy tekst **Grażyny Leśniczak**, która podjęła tematykę związaną z miejscem folkloru w edukacji mu-

⁸ H. DANIEL-BOBRZYK: *Folklor w edukacji muzycznej dzieci i młodzieży*. W: *Folklor i folkloryzm w edukacji i wychowaniu*. Red. H. DANIEL-BOBRZYK, J. UCHYŁA-ZROSKI. Katowice 2003, s. 11.

zycznej na stopniu wyższym (pieśni ludowe, tańce ludowe i folklor dziecięcy) – przykład Kolegium Nauczycielskiego w Bytomiu.

Część druga – *Sztuki plastyczne i multimedia – inspiracje* związana jest w dużym stopniu ze sztuką ludową, jej twórcami, ale też z inspiracjami we współczesności. Tę część otwiera fascynujący artykuł **Małgorzaty Skaluby-Krentowicz** na temat ceramiki inspirowanej folklorem Beskidów. Jak pisze autorka: „Celem projektu Sztuka – Design – Rzemiosło jest odkrywanie nowych wartości artystycznych i estetycznych w tradycyjnym wzornictwie ludowym dla zarówno współczesnej kreacji artystycznej, jak i ekologicznej przestrzeni człowieka”.

Z kolei **Ewa Cudzich** i **Katarzyna Szyszka** poddały analizie antropologicznej i etnomuzykologicznej twórczość malarza beskidzkiego Jana Wałacha. Autorki szczegółowo omówiły zarówno elementy kultury materialnej (stroje, instrumentarium itp.), ale też obraz świata w dziełach przedstawionego artysty.

W części trzeciej – *Folklor, folkloryzm, folk – interpretacje* pojawiają się tematy związane z szeroko pojmowaną płaszczyzną folkloru muzycznego. Są to artykuły nawiązujące do folkloryzmu w polskiej muzyce tzw. profesjonalnej. Przykładem może być tutaj tekst **Bogumiły Miki**, w którym to autorka wnikliwie prezentuje elementy folkloru kurpiowskiego i podhalańskiego w twórczości wybranych kompozytorów XX wieku. Kolejne dwa teksty poświęcone są regionalnej kulturze ludowej i jej znaczeniu dla prezentowanej społeczności. W artykule **Joanny Glenc** czytamy, iż: „Długoletnia tradycja gromadzenia na Śląsku materiałów folklorystycznych dała obfity zbiór pieśni, tańców, przyspiewek czy obrzędów również w regionie pszczyńskim, ukazując oryginalność życia pszczyńskiej wsi”. I rzeczywiście autorka szczegółowo opisuje historię zbieractwa na tym obszarze (m.in. Juliusz Roger, Józef Lompa, Jan Kupiec itp.). Zaś tekst **Jadwigi Sikory** ukazuje nie tylko historię Międzynarodowego Przeglądu Zespołów Regionalnych „Złoty Kłos” w Zembrzydowicach, ale podkreśla jego rangę regionalną, ogólnopolską i międzynarodową w kontekście jego znaczenia dla środowiska lokalnego. **Danuta Zoń-Ciuk** ukazała znaczący wpływ folkloru regionalnego (Śląsk Cieszyński) na twórczość śląskiego kompozytora Jana Gawłasa. Autorka przedstawiła i omówiła kompozycje chóralne inspirowane pieśniami ludowymi ze śpiewników m.in. Jana Taciny, Józefa Ligęzy, Mariana Stoińskiego czy Adolfa Dygacza. Natomiast **Grzegorz Niemczuk** przedstawia twórczość Fryderyka Chopina, Manuela de Falli oraz Aleksandra Scriabina (poprzez utwory inspirowane folklorem). Dzięki swojemu doświadczeniu pianistycznemu ukazuje nie tylko krótką analizę wybranych utworów, ale też wielce interesującą interpretację. Trzy końcowe teksty powiązane są bezpośrednio z ostatnią płaszczyzną interpretacji folklorystycznych – z folklem. Pierwszy z nich, autorstwa **Zofii Komu-**

szyny, skupia się na miejscu i roli mazurka w muzyce jazzowej. Autorka bardzo szczegółowo przedstawia historię tego tańca w historii polskiego jazzu (przytacza konkretne nagrania – płyty). Wnikliwie opisuje repertuar polskich twórców jazzu oparty na własnych interpretacjach Mazurków Fryderyka Chopina. Z kolei **Brygida Sordyl** charakteryzuje zespoły z nurtu folkowego, które inspirowane są folklorem muzycznym Beskidu Żywieckiego. Natomiast **Magdalena Szyndler** omawia działalność i inspiracje zespołu folkowego *Trio (Hybrydy)* w kontekście folkloru muzycznego Beskidu Śląskiego i Śląska Cieszyńskiego.

Powstanie tej pracy zbiorowej było możliwe dzięki pracy wielu osób, stąd składam ogromne podziękowania wszystkim osobom życzliwym i zaangażowanym w działania wspomagające powstanie tej książki. Szczególnie dziękuję autorom tekstów za chęć wzięcia udziału w tym przedsięwzięciu.

Redaktor
Magdalena Szyndler

Noty o autorach

Ewa Bogdanowicz – doktor nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki; nauczyciel rytmiki, muzyk, pedagog, muzykoterapeuta; adiunkt w Instytucie Muzyki w Cieszynie na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Ukończyła kierunek wychowanie muzyczne w zakresie rytmiki na Wydziale Wychowania Muzycznego Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach oraz Podyplomowe Studia w zakresie muzykoterapii na Wydziale Kompozycji, Dyrygentury, Teorii Muzyki i Muzykoterapii Akademii Muzycznej im. K. Lipińskiego we Wrocławiu. Zainteresowania zawodowe i naukowe: edukacja i terapia muzyczno-ruchowa dzieci, młodzieży i dorosłych, badania nad zastosowaniem rytmiki E. Jaques-Dalcroze'a i innych działań związanych z muzyką, ruchem i tańcem w obszarze edukacji i terapii.

Ewa Cudzich – magister etnologii, absolwentka Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie. Doktorantka kulturoznawstwa na Wydziale Filologicznym UŚ w Katowicach. Przygotowuje rozprawę doktorską pod kierunkiem prof. UŚ dr. hab. Zygmunta Woźniczki na temat zjawiska przemytu jako fenomenu o charakterze społeczno-kulturowym na Śląsku Cieszyńskim w okresie PRL-u. Jej zainteresowania badawcze skupiają się wokół tematyki szeroko pojmowanych granic, antropologii historycznej, historii mówionej. W kręgu zainteresowań znajduje się również sztuka ludowa i folklor muzyczny regionów karpaccich. Brała udział w projektach o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym, m.in. *Everyday life in the shadow of a border: Women's experience in a region out in half. Cieszyn Silesia* (Fundacja Dobra Wola) 2013.

Joanna Glenc – doktor habilitowany sztuk muzycznych, absolwentka Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach w dwóch specjalnościach: teoria muzyki oraz chóralistyka. Ponadto ukończyła Podyplomowe Studia Chórmistrzowskie w Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. W 2013 roku uzyskała stopień doktora habilitowanego sztuk muzycznych w dyscyplinie dyrygentura. Jako dyrygent prowadzi ożywioną działalność artystyczną, a z prowadzonymi zespołami chóralnymi dokonała nagrań płytowych (m.in. *Religioso e poetica*, wyd. Polskie Radio Katowice 2009 czy *ADORATIO* 2014 oraz prowadzi chóry m.in. Rybnicki Chór Kameralny „Autograph”

oraz Chór Dominanta Państwowej Szkoły Muzycznej II st. w Rybniku). Od wielu lat pełni też funkcję jurora oraz członka rady artystycznej w przeglądach, konkursach i festiwalach muzycznych o randze regionalnej, ogólnopolskiej i międzynarodowej. Zatrudniona w Instytucie Muzyki Uniwersytetu Śląskiego, prowadzi działalność dydaktyczną, organizacyjną, naukową oraz publicystyczną (m.in. monografia *Twórczość chóralna Jacka Glenca – zamysł kompozytora a interpretacja*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Śląska Biblioteka Muzyczna, Katowice 2011 oraz szereg artykułów w cyklu wydawniczym *Wartości w muzyce*, t. 3–6 pod red. Jadwigi Uchyły-Zroski, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego 2010–2014).

Zofia Komuszyna – doktorantka Studiów Doktoranckich Nauk o Kulturze na Wydziale Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego. W 2011 roku ukończyła z wyróżnieniem studia w zakresie teorii muzyki na Akademii Muzycznej imienia Karola Lipińskiego we Wrocławiu oraz w zakresie muzykologii na Uniwersytecie Wrocławskim. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół historii i teorii jazzu, zwłaszcza inspirowanego rodzimą muzyką ludową, oraz etnomuzykologii Polski. W swoim dorobku posiada liczne artykuły związane z przedmiotem badań. Brała udział w konferencjach naukowych w kraju (Warszawa, Kraków, Opole, Zielona Góra) i za granicą (Lwów). Jest członkiem Polskiego Seminarium Etnomuzykologicznego.

Grażyna Leńniczak – muzyk oraz pedagog wszesnoszkolny. Magister sztuki w zakresie wychowania muzycznego, absolwentka Akademii Muzycznej w Katowicach oraz Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie ukończyła studia podyplomowe w zakresie emisji głosu. Wykładowca Kolegium Nauczycielskiego w Bytomiu. Dyrektor Przedszkola Miejskiego nr 20 w Bytomiu. Autorka publikacji z zakresu wychowania estetycznego w przedszkolu oraz kształcenia nauczycieli przedszkola i nauczania zintegrowanego. Jej zainteresowania naukowe obejmują m.in. wykorzystanie folkloru w ich kształceniu oraz wpływ codziennych kontaktów z muzyką żywą (wokalną i instrumentalną) w wykonaniu nauczyciela na rozwój muzykalności dzieci w młodszym wieku szkolnym. Przygotowuje rozprawę doktorską *Wychowanie estetyczne w przedszkolu na przykładzie przedszkoli bytomskich* pod kierunkiem prof. dr hab. U. Szuścik.

Bogumiła Mika – doktor habilitowany nauk humanistycznych w zakresie nauk o sztuce, specjalność: muzykologia (Uniwersytet Jagielloński, 2011). Absolwentka Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach w zakresie Teorii Muzyki i Kompozycji. Doktor socjologii muzyki (Uniwersytet Śląski w Katowicach, 1999). Zatrudniona jako adiunkt w Instytucie Muzyki Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie. Od 2008 roku Prodziekan Wydziału Artystycznego UŚ ds. naukowo-artystycznych. Zainteresowania badawcze: muzyka XX wieku, socjologia muzyki, semiotyka muzyczna. Autorka m.in. publikacji *Krytyczny koneser czy naiwny konsument. Śląska publiczność muzyczna u końca XX wieku* (Katowice 2000), *Cytaty w muzyce polskiej XX wieku. Konteksty, fakty, interpretacje* (Kraków 2008) oraz rozdziału *A Bridge between Two Worlds: The Founding Years of*

the Warsaw Autumn Festival w monografii *Twentieth-Century Music and Politics. Essays in Memory of Neil Edmunds* (Farnham, Surrey: ASHGATE 2013).

Hubert Miśka – śpiewak operowy i pedagog, doktor habilitowany sztuki muzycznej (Katowice 2011), kierownik Zakładu Dyrygowania i Wokalistyki. Dyplom w zakresie sztuki wokalne uzyskał w katowickiej Akademii Muzycznej u prof. Stanisławy Marciniak-Gowarzewskiej, wcześniej zrealizował u prof. Adolfa Dygacza na Uniwersytecie Śląskim magisterium w zakresie pedagogiki muzycznej. Od 26 lat jest solistą Opery Śląskiej w Bytomiu, gdzie zadebiutował jako Nemorino w *Napoju miłosnym* G. Donizettiego. Jako pracownik Instytutu Muzyki na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Śląskiego prowadzi działalność naukową związaną z badaniami nad różnymi formami muzyki wokalne oraz wokalo-instrumentalnej w zakresie solowej interpretacji muzycznej głównie twórców śląskich (m.in. J. Sztwiertni, J. Świdra, K. Hławiczki, W. Macury, J. Gawlasa, S. Hadyny).

Grzegorz Niemczuk – magister sztuki, asystent w Instytucie Muzyki Wydziału Artystycznego Uniwersytetu Śląskiego. Pianista, wystąpił do tej pory z ponad 350 recitalami i koncertami w 22 krajach na 6 kontynentach. Laureat prestiżowego konkursu International Carnegie Hall Concerto Debut Competition w Nowym Jorku w 2013 roku. Specjalizuje się w wykonawstwie muzyki romantycznej oraz muzyki współczesnego chińskiego kompozytora Wang Jian Zhonga.

Anna Piliszewska – magister, doktorantka na kierunku kulturoznawstwo na Wydziale Filozoficznym Akademii Ignatianum w Krakowie. Uczestniczy w seminarium prowadzonym przez prof. dr. hab. Dariusza Rotta, a przedmiotem jej badań jest *Scientiadiivina. Chrystologia kultury w poezji księdza Jerzego Szymika*. Członkini Stowarzyszenia Twórczego Artystyczno-Literackiego STAL w Krakowie.

Zbigniew Jerzy Przerembski – prof. dr hab., kierownik Zakładu Muzykologii Systematycznej w Katedrze Muzykologii Uniwersytetu Wrocławskiego. Specjalizuje się w badaniu muzyki ludowej i dziejów muzyki tradycyjnej w Polsce i Europie, w tym zagadnień analizy i klasyfikacji, stylów, gatunków i form, instrumentów, praktyki wykonawczej. Jest autorem książek: *Style i formy melodyczne polskich pieśni ludowych* (1994), *Dudy. Dzieje instrumentu w kulturze staropolskiej* (2006), *Dudy. Instrument mało znany polskim ludoznawcom* (2007), *Dudy. Metamorfozy instrumentu w odrodzonej Polsce: od tradycji do folkloryzmu* (prace wydawnicze), pod jego redakcją ukazały się prace zbiorowe: *Instrumenty muzyczne w tradycji ludowej i folkowej* (2011), *Rola orkiestr dętych w kulturze ludowej* (2014), *Etnomuzykologia na przełomie tysiącleci: historia, teoria, metodologia* (2015). Opublikował około 200 tekstów naukowych i popularnonaukowych, zamieszczonych w specjalistycznych pracach zbiorowych i periodykach, encyklopediach muzycznych i powszechnych, polskich i zagranicznych.

Jadwiga Sikora – z wykształcenia muzyk, dyrygent, nauczyciel. Pracownik naukowo-dydaktyczny i artystyczny w Zakładzie Dyrygentury i Wokalistyki Wydziału Artystycznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Nieprzerwanie od 1977 roku jest dyrygentem i kierownikiem artystycznym Chóru Mieszanego „Echo” w Zebrzydowicach, który posiada ogromny dorobek artystyczny (37 lat wspólnej pracy). Jest pomysłodawczynią i współorganizatorką różnorodnych koncertów chóralnych w gminie Zebrzydowice. Zajmuje się również działalnością publicystyczną (artykuły w „Życiu Muzycznym”, „Śpiewaku Śląskim” i „Wiadomościach znad Piotrówki”, ale też w publikacjach naukowych np. *Oddział Bielski Polskiego Związku i Orkiestr w roku jubileuszowym 35-lecia działalności społecznej* w publikacji *Wartości w muzyce*, t. 4 pod red. J. Uchyły-Zroski, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego (Katowice 2012). Od 2001 roku współpracuje z Centrum Pedagogicznym dla Polskiego Szkolnictwa Narodowościowego w Republice Czeskiej na Zaolziu, prowadząc seminaria, warsztaty chóralne i metodyczno-muzyczne dla nauczycieli muzyki w polskich szkołach i przedszkolach na Zaolziu, a także jest recenzentem wielu autorskich programów i innowacji pedagogicznych z zakresu muzyki. Juror dziecięcych i młodzieżowych przeglądów chórów i festiwali muzycznych (w powiecie cieszyńskim i bielskim oraz na Zaolziu w Republice Czeskiej). Od 2002 roku pełni funkcję wiceprezesa Oddziału Bielskiego Polskiego Związku Chórów i Orkiestr. Jest współorganizatorką Międzynarodowego Festiwalu Chórów „Gaude Cantem” w Bielsku-Białej, Międzynarodowego Festiwalu „Złota Trąbka” w Kozach i Regionalnych Spotkań z Kolędą. W latach 2005–2009 wiceprezes Zarządu Głównego Polskiego Związku Chórów i Orkiestr w Warszawie. Za działalność w społecznym ruchu muzycznym otrzymała wiele odznaczeń (m.in. Złoty Krzyż Zasługi – 2002, Odznaka Zasłużony dla Kultury Polskiej – 2007 czy Złota Odznaka Honorowa z Brylantem Polskiego Związku Chórów i Orkiestr – 2012).

Małgorzata Skaluba-Krentowicz – doktor habilitowany w dziedzinie sztuk plastycznych w dziedzinie sztuk projektowych, adiunkt w Instytucie Sztuki, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Studiowała na Wydziale Ceramiki i Szkła w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych (obecnie Akademia Sztuk Pięknych) we Wrocławiu. Dyplom uzyskała w roku 1986 w Pracowni Ceramiki Unikatowej prof. Ireny Lipskiej-Zworskiej oraz w Pracowni Ceramiki Przemysłowej prof. Rufina Kominka. Aneks do dyplomu zrealizowała w Pracowni Litografii prof. Andrzeja Basaja. Od roku 1988 jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym w Cieszynie, w Instytucie Sztuki na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, prowadząc Pracownię Ceramiki w Zakładzie Rzeźby. Swoje prace – ceramiczne obiekty – prezentowała w Polsce, Czechach, Francji, USA i Japonii. W roku 2011 na Wydziale Ceramiki i Szkła Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu uzyskała tytuł doktora habilitowanego (rozprawa habilitacyjna *Przypadek w stawianiu się piękna*). Jej prace, jako dar Uniwersytetu Śląskiego, otrzymali papież Jan Paweł II oraz prof. Zbigniew Brzeziński. W pracy artystycznej zajmuje się rzeźbą ceramiczną oraz unikatowymi formami naczyniowymi, realizując cykl: *Rzeźba Ziemi, Nie tylko Rzecz, Stany Samotności, Przez dotyk, Patrz.*

Brygida Sordyl – absolwentka Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach na kierunku instrumentalistyka. Studentka III roku studium doktoranckiego w Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie o specjalności etnomuzykologia. Od ponad 15 lat zajmuje się kulturą ludową Beskidu Żywieckiego, a zwłaszcza muzyką tego regionu. Od 2006 roku pracuje jako kierownik muzyczny Zespołu Pieśni i Tańca Magurzenie z Łodygowic. Jest współzałożycielką i solistką kapeli PoPieronie.

Magdalena Szyndler – etnomuzykolog, folklorystka, pedagog, muzyk-instrumentalista (klasa skrzypiec). Absolwentka wychowania muzycznego na Wydziale Pedagogiczno-Artystycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach i studiów doktoranckich (socjologia) na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. W 2001 rozpoczęła pracę jako asystent naukowo-dydaktyczny w Katedrze Folklorystyki Ogólnej i Stosowanej (Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ). W 2006 roku obroniła pracę doktorską pt. *Folklor wokalny mniejszości polskiej na Zaolziu na tle uwarunkowań społeczno-kulturowych Śląska Cieszyńskiego* (pod kierunkiem prof. B. Linettea) na Wydziale Historycznym, w Katedrze Muzykologii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Obecnie jest zatrudniona na stanowisku adiunkta w Katedrze Kompozycji i Teorii Muzyki – Wydział Artystyczny (UŚ Katowice). W roku 2008 podjęła badania folkloru muzycznego wśród mniejszości polskiej w Serbii (Ostojičevo), a także prowadziła i prowadzi działania na rzecz propagowania folkloru muzycznego Śląska Cieszyńskiego (m.in. prelekcje i wykłady dla dzieci i wiele innych). W 2010 roku rozpoczęła badania terenowe w Beskidzie Śląskim, związane z przekształceniami folkloru muzycznego Trójwsi (Istebna, Koniaków, Jaworzynka). Brała udział w licznych konferencjach (m.in. Wrocław, Lublin, Katowice, Chiny, Republika Czeska, Słowacja).

Katarzyna Szyszka – magister muzykologii, etnomuzykolog, doktorantka w Instytucie Muzykologii Uniwersytetu Wrocławskiego (promotor pracy doktorskiej – prof. dr hab. Zbigniew Przerembski). Specjalizuje się w problematyce polskiego folkloru muzycznego (pieśń, muzyka i instrumentarium ludowe oraz ich kulturowe konteksty), zwłaszcza w regionie Beskidu Śląskiego. Jej praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Zbigniewa Przerembskiego została wyróżniona w konkursie o Nagrodę imienia Jana i Wojciecha Wawrzynków na najlepszą pracę magisterską poświęconą dziejom politycznym, kulturze i problemom społecznym Śląska, organizowanym przez Państwowy Instytut Naukowy – Instytut Śląski w Opolu. W 2011 roku otrzymała stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a w 2013 i 2014 roku dwukrotnie przyznano jej stypendium naukowe dla doktorantów Uniwersytetu Wrocławskiego w ramach projektu „Rozwój potencjału i oferty edukacyjnej Uniwersytetu Wrocławskiego szansą zwiększenia konkurencyjności uczelni”. Wyniki swoich badań prezentuje na krajowych i zagranicznych konferencjach oraz publikuje w pracach zbiorowych i w specjalistycznych periodykach naukowych i popularnonaukowych. Jest członkiem Polskiego Seminarium Etnomuzykologicznego. Współpracuje z Instytutem Sztuki Polskiej Akademii Nauk.

Krzysztof Uściłowski – jest absolwentem wychowania muzycznego Wydziału Pedagogiki i Psychologii Instytutu Wychowania Artystycznego UMCS w Lublinie. Ukończył studia doktoranckie na kierunku teoria muzyki i pedagogika na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Ostrawskiego. Obecnie jest zatrudniony na stanowisku adiunkta na Wydziale Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Anna Waluga – doktor habilitowany nauk humanistycznych, profesor nadzwyczajny, kierownik Katedry Pedagogiki Muzyki w Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. Jest absolwentką dwóch wydziałów Akademii Muzycznej, studiów doktoranckich i podyplomowych w Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Prace doktorską obroniła w Instytucie Badań Pedagogicznych w Warszawie, habilitację (w dyscyplinie teoria i pedagogika muzyki) uzyskała na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu w Ostrawie. Główny kierunek badań autorki skupia się na roli muzyki ludowej i śpiewu w edukacji muzycznej dziecka (szczególnie koncepcja Zoltána Kodály’a). Rezultatem badań są dwie publikacje książkowe: *Pieśń ludowa fundamentem edukacji muzycznej* (Katowice 2005) i *Śpiew w perspektywie edukacji muzycznej. Koncepcja, badania, programy* (Katowice 2012). W dorobku naukowym autorki jest wiele artykułów zamieszczonych w zbiorowych publikacjach wydanych przez czołowe polskie uczelnie. Znaczącą pozycję wydawniczą stanowią także artykuły w specjalistycznych czasopiśmie, m.in. „Wychowanie Muzyczne w Szkole”, „Wychowanie Muzyczne”, „Biuletyn ISME”, „Bulletin of International Kodály Society” i „Studia Artystyczne”.

Danuta Zoń-Ciuk – dyrygent, nauczyciel akademicki. Zatrudniona na stanowisku adiunkta w Instytucie Muzyki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. W 2014 roku uzyskała stopień doktora sztuki w dyscyplinie artystycznej dyrygentura. Dyrygowała wieloma koncertami w kraju i za granicą, zdobywając najwyższe laury na prestiżowych konkursach, takich jak: Międzynarodowy Konkurs im. A. Brucknera w austriackim Linzu czy Międzynarodowy Konkurs Chóralny „Varsovia Cantus” w Warszawie. Obecnie jest dyrygentem i kierownikiem artystycznym Chóru Kameralnego „A piacere”, w którego skład wchodzi studenci Wydziału Artystycznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz Estrady Ludowej „Czantoria” z Ustronia. Z tymi zespołami nagrała trzy płyty CD: *Chwalmy Pana swego, Z Beskidów śpiewanie i Beskidzkie kolędowanie*. Jej obszarem zainteresowań jest problematyka związana z propagowaniem muzyki ludowej oraz wpływem folkloru na rozwój języka muzycznego w opracowaniach chóralnych jako czynnika kultywującego tradycje regionu. W 2008 roku odznaczona została Srebrną Odznaką Honorową, a w 2012 Złotą Odznaką Polskiego Związku Chórów i Orkiestr za działalność artystyczną.

Redaktor
Mariola Massalska

Projekt okładki
Hanna Gawlas

Korektor
Lidia Szumigala

Projekt typograficzny i łamanie
Hanna Olsza

Copyright © 2015 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-693-0
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-694-7
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 17,0. Ark. wyd. 18,5
Papier Sora Matt 90 g, vol. 1.2
Cena 28 zł (+ VAT)

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek Spółka Jawna
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek